

Şizofreni Olma Kaygısı: Psikiyatrik Bakım Sürecinde Karşılaşılabilecek Olası Bir Durum

Schizobeing Anxiety: A Potentially Emerging Concept in Psychiatric Care

 Halil İbrahim Bilkay¹

¹KTO Karatay Üniversitesi, Konya

Sayın Editör,

Psikiyatri hemşireleri, ruh sağlığı bozukluğu olan bireyleri uzun süreli gözlemledikleri için onlar hakkında benzersiz içgörüler sunabilirler. Kapalı psikiyatri servislerinde deneyimli bir hemşire olarak, özellikle madde bağımlılığı olan bireylerle ilgili gözlemlerimin literatüre önemli katkılar sağlayabileceğini düşünüyorum. Türkiye'deki hasta yoğunluğu ve hastane politikaları nedeniyle, şizofreni tanısı almış bireyler ile diğer ruhsal hastalıkları olan bireyler çoğu zaman madde kullanıcılarıyla aynı servislerde tedavi edilmektedir (İçişleri Bakanlığı 2024). Bağımlılık tedavisine yönelik özel merkezlerdeki yetersiz yatak kapasitesi, ortak terapötik ortamı zorunlu kılmaktadır.

Psikiyatri servislerinde genellikle farklı tanı grupları aynı terapötik ortamda tedavi edilmektedir (Akhan ve ark. 2013, Güleşen ve Üstün 2020). Bu durum, madde kullanım bozukluğu olan bireylerin şizofreni hastalarıyla deneyimlerini paylaşmasına ve birbirlerinin hastalık seyri konusunda farkındalık kazanmalarına olanak tanımaktadır. Bu etkileşime odaklanan ileri araştırmalar, bu hasta gruplarının aynı klinik ortamı paylaşmasının potansiyel güçlü ve zayıf yönleri hakkında derinlemesine bilgi sağlayabilir (Akhan ve ark. 2013, Güleşen ve Üstün 2020).

Madde kullanım bozukluğu olan bireyler, şizofreni belirtileriyle benzer sanrılar ve halüsinasyonlar yaşayabilirler (Murrie ve ark. 2019). Çünkü maddeye bağlı psikotik ataklar, şizofreniye bağlı psikotik ataklara oldukça benzerdir. İlgili meta-analizlerde, amfetaminler, halüsinojenler ve esrar gibi maddelerin şizofreni başlangıcını hızlandırabileceği belirtilmiştir (Lecomte ve ark. 2018, Murrie ve ark. 2019). Bu gözlemsel veriler, maddeye bağlı psikotik atak yaşayan bireylerin, şizofreni hastalarının yaşadıklarıyla karşılaştırarak psikotik semptomlar konusunda daha fazla farkındalık kazanabileceğini göstermektedir.

Madde kullanım bozukluğu olan bazı bireyler, bu karşılaştırmalar sonucunda şizofreni olma kaygısı yaşayabilirler. Bu nedenle, madde kullanımıyla birlikte psikotik epizodlar yaşayan bireylerin tedavisi umut verici görülmektedir. Klinik görüşmelerden elde edilen gözlemsel verilere göre, madde kullanıcıları diğer hastaların deneyimlerinden içgörü kazanmakta ve madde kullanımının psikotik semptomlar için bir tetikleyici olabileceğini fark etmektedirler. Yazarın klinik gözlemleri, ortak terapötik ortamların, hastaların madde kullanımı ile psikoz arasındaki ilişkiyi fark etmelerinde rol oynayabileceğini öne sürmektedir. Şizofreni hastalarının deneyimlerine tanıklık eden bu bireylerde, gelecekte aynı hastalığa yakalanma korkusu gelişebilir. Bir çalışmada, psikotik atak yaşayan kişilerin uyuşturucu ve alkol kullanımını tamamen bıraktığı ya da ciddi şekilde azalttığı bildirilmiştir (Wisdom ve ark. 2011). Bu nedenle, psikotik atak deneyimi, bireylerde gelecekte şizofreni gelişme potansiyeline dair içsel bir değerlendirmeye yol açabilir.

Bu bağlamda, şizofreni olma kaygısı, madde kullanıcılarının psikotik semptomlar nedeniyle gelecekte şizofreni geliştirme olasılığına dair yaşadıkları anksiyete olarak tanımlanabilir. Örneğin, madde kullanan bir birey şizofreni tanı bir hasta ile aynı serviste tedavi görürken, gelecekteki hastalık sürecine dair kaygı hissedebilir. Bu anksiyeteyi artıran birçok faktör olduğu düşünülmektedir. Şizofreni ve ilgili bozukluklar, düşünme, hissetme, davranma ve sosyal etkileşimlerde çeşitli derecelerde bozulmalara neden olmaktadır. Tekrarlayan hastane yatışları ve toplumun şizofreni hastalarına karşı olumsuz tutumları da bu anksiyeteyi tetikleyebilir (Demirel ve ark. 2024).

Toplum, şizofreni hastalarını genellikle tehlikeli bireyler olarak görme eğilimindedir. Bu da şizofreni hastalarının

ciddi biçimde damgalanmasına yol açar (Reisinger ve Gleaves 2022). Benzer şekilde, madde kullanıcıları da damgalanma, sosyal dışlanma, önyargı ve ayrımcılıkla karşı karşıya kalmaktadırlar (Brown 2020, Krendl ve Perry 2023). Bu durum, şizofreni geliştirme korkularını artırabilir. Madde kullanım bozukluğu olan bireyler, tedavi arayışında olabilirler ancak gelecekte şizofreni geliştirme korkusuyla kendilerini çaresiz ve umutsuz hissedebilirler (Yılmaz ve ark. 2018). Kişisel gözlemlerime göre, bazı hastalar taburcu olduktan sonra madde kullanmayı bırakma kararı almışlardır. Bu kararlarında söz konusu korkunun önemli bir itici güç olduğu görülmektedir. Bu fenomen, ağırlıklı olarak erkek madde kullanıcılarında gözlemlenmektedir. Ancak bu konuda yeterli nitel ve nicel veri bulunmadığı için daha fazla araştırmaya ihtiyaç vardır.

Kapalı psikiyatri servislerindeki uygulamalar da bu kaygının gelişiminde etkili olabilir. Türkiye’de psikiyatri servisinde yatmakta olan hastalarla yapılan bir başka çalışmada, servis kuralları ve toplumun dışladığı bireylerin bu servislerde tedavi edilmesi gibi iki faktör öne çıkmıştır (Sabancıoğulları ve Doğan 2002). “Döner kapı sendromu”, madde kullanıcılarının şizofreni tanısıyla istem dışı tekrar hastaneye yatırılma kaygısını ifade etmektedir (Barbosa ve Marques 2023). Bu kaygının azaltılması için geliştirilecek stratejilerde dikkate alınması gereken önemli bir bulgu ise, hastaların kapalı psikiyatri servislerini şefkatsiz ve tatmin edici olmayan ortamlar olarak algılamalarıdır (Foye ve ark. 2020). Madde kullanıcılarının bu deneyimleri, motivasyonel görüşme teknikleriyle ele alınabilir ve daha başarılı bir tedavi süreci sağlanabilir (Schwenker ve ark. 2023, Shahzadi ve ark. 2023).

Bu bildirim, madde kullanım bozukluğu olan bireylerin şizofreni veya diğer psikotik bozuklukları geliştirme korkularını tanımlayan yeni bir kavramı literatüre kazandırmayı amaçlamaktadır. Bu anksiyete, madde kullanımı ve şizofreni arasında paylaşılan deneyimlerden kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla hem tedavi sürecinde bir motivasyon kaynağı hem de bir engel olabilir. Henüz kavramsal olarak tam olarak tanımlanmamış olsa da, bağımlılık tedavisindeki uygulanabilirliği açısından bu fenomenin çok yönlü doğasının ve iyileşme üzerindeki etkisinin araştırılması gerekmektedir.

Ruh sağlığı profesyonelleri açısından bu durumun terapötik süreç bağlamında anlaşılması kritik önemdedir. Bu çalışmada “şizofreni olma kaygısı - Schizobeing Anxiety” olarak adlandırılan şizofreni geliştirme kaygısı, doğru şekilde yönetildiğinde tedavi motivasyonunu artırabilir. Bu kaygının derinlemesine anlaşılması ve motivasyonel görüşme tekniklerinin tedaviye dahil edilmesi; tedaviye katılım, motivasyon, madde kullanımından uzak durma ve sürece bağlılık gibi sonuçları iyileştirebilir. Bu nedenle, bağımlılık tedavisinde hasta motivasyonunu ve sürece katılımı artırmada şizofreni olma kaygısının etkisinin kabul edilmesi önemlidir.

Kaynaklar

- Akhan LU, Beytekin E, Aydın YG, Özgür H, Küçükvural G, Acar H et al. (2013) Psikiyatri kliniğinde yatan hastaların terapötik ortam algılamaları. *Acibadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 4:194-199.
- Barbosa J, Marques J (2023) The revolving door phenomenon in severe psychiatric disorders: A systematic review. *Int J Soc Psychiatry*, 69:1075-1089.
- Brown T (2020) The role of dehumanization in our response to people with substance use disorders. *Front Psychiatry*, 11:372.
- Demirel HR, Yıldız E, İspir SN, Aydın M (2024) Evaluation of clinical and sociodemographic characteristics of hospitalised patients with schizophrenia spectrum disorder. *Eur Psychiatr*, 67(S1):S730-S731.
- Foye U, Li Y, Birken M, Parle K, Simpson A (2020) Activities on acute mental health inpatient wards: A narrative synthesis of the service users' perspective. *J Psychiatr Ment Health Nurs*, 27:482-493.
- Güleşen G, Üstün B (2020) Psikiyatri kliniğinde yatan hastaların algıladıkları konfor düzeyi ve etkileyen faktörler. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 13:251-258.
- İçişleri Bakanlığı (2024) Türkiye Uyuşturucu Raporu 2024. Ankara, Türkiye İç İşleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü Narkotik Suçlarla Mücadele Başkanlığı.
- Krendl A, Perry B (2023) Stigma toward substance dependence: Causes, consequences, and potential interventions. *Psychol Sci Public Interest*, 24:90-126.
- Lecomte T, Dumais A, Dugré J, Potvin S (2018) The prevalence of substance-induced psychotic disorder in methamphetamine misusers: A meta-analysis. *Psychiatry Res*, 268:189-192.
- Murrie B, Lappin J, Large M, Sara G (2019) Transition of substance-induced, brief, and atypical psychoses to schizophrenia: A systematic review and meta-analysis. *Schizophr Bull*, 46:505-516.
- Reisinger B, Gleaves D (2022) Comparing social stigma of dissociative identity disorder, schizophrenia, and depressive disorders. *J Trauma Dissociation*, 24:171-184.
- Sabancıoğulları S, Doğan S (2002) Psikiyatri hastalarının psikiyatrik hastalık ve hastaneye yatış ile ilgili duygu ve düşüncelerinin incelenmesi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 5:28-37.

- Schwenker R, Dietrich C, Hirpa S, Nothacker M, Smedslund G, Frese T et al. (2023) Motivational interviewing for substance use reduction. *Cochrane Database Syst Rev*, 12:CD008063.
- Shahzadi M, Hafeez S, Abbas Q, Ehsaan S, Khan M (2023) The leading role of evidence-based practices in the treatment of patients with substance use disorders: A systematic review. *J Pak Med Assoc*, 73:1675–1683.
- Wisdom J, Manuel J, Drake R (2011) Substance use disorder among people with first-episode psychosis: A systematic review of course and treatment. *Psychiatr Serv*, 62:1007–1012.
- Yılmaz M, Türkleş S, Yaman Z, Özdemir M, Erdoğan S (2018) Eroin bağımlısı olan bireylerin umutsuzluk düzeyleri ile sosyal destekleri arasındaki ilişki. *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi*, 20:33-45.

Yazarların Katkıları: Çalışmaya önemli bir bilimsel katkı sağlandığı ve makalenin hazırlanmasında veya gözden geçirilmesinde yardımcı olunduğu tüm yazar(lar) tarafından beyan edilmiştir.

Danışman Değerlendirmesi: Dış bağımsız

Çıkar Çatışması: Çıkar çatışması bildirilmemiştir.

Finansal Destek: Bu çalışma için finansal destek alındığı beyan edilmemiştir.

Authors Contributions: The author(s) have declared that they have made a significant scientific contribution to the study and have assisted in the preparation or revision of the manuscript

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: No conflict of interest was declared.

Financial Disclosure: No financial support was declared for this study.